

Hans Liman**REGISTERBLAD
1986-09-01****RIKSINTRESSANT NATURMILJÖ, ÖSTERGÖTLANDS LÄN****Nr NRO 050 18, DANSBY-FLÄDEMO****MOTALA KOMMUN**

KARTA: F SV**MITTPUNKT: 9F 1a 03 AREAL: 400 ha****NATURGEOGRAFISK REGION: 23 Skogslandskap i Tiveden-Tylöskogen-Kolmården.****INTRESSEASPEKTER: G****URVALSKRITERIER: A**

VÄRDEOMDÖME: Isälvsstråket mellan Dansby och Flädemo är ett mycket mäktigt grusstråk med många välutbildade formelement som åsar, deltaytor, randåsar, åsgravar, dödisgropar och strömrännor. Området saknar motsvarighet i Östergötland.

OMRÅDETS HUVUDDRAG: Från Nykyrka till Flädemo löper ett mäktigt isälvsstråk. Grusformationen är inte sammanhängande utan uppbyggs av en serie åsar och deltan. Överytan hos dessa når drygt 155 m ö h medan omgivningen som mest når 140 m ö h. Deltaytorna och med dem sammanhängande rullstensåsar framstår följaktligen som mycket dominerande element i landskapet.

Den södra delen av isälvsstråket, utgörs av en öst-västlig, skarpt formad randås norr om denna uppträder en sydost-nordvästligt orienterad åsrygg med högsta punkten mitt på.

Åsandby

Åsandbydeltana ligger mellan gårdarna Raelstorp-Åsandby-Bälleberg. Grusformationen uppbyggs av två deltaytor åtskilda av en central löpande åsgrav. Båda deltaytorna når upp till nivån 158 m ö h. Den västra har en närmast nordvästlig sträckning och den östra sträcker sig åt nordost. Från östdeltat och norrut löper på en kort sträcka en skarprygad rullstensås vilken är deltats tillförselas. Denna möter 200 m sydost Bälleberg en öst-västlig randås. Åsarna sammansmälter och fortsätter som en hög getryggsås till Bälleberg. Norr om randåsen påträffas dödisgropar och ett nät av moränryggar med mellanliggande sankmarker.

Strax öster gården Bälleberg gör grusformationen ett kort till synes naturligt avbrott. Norr därom är gruset format till en 30 m hög kulle, något utsträckt mot nordväst och med brant stupande sidor. Från kullen utgår åt nordost en låg och kort ås som ansluter till en hög halvcirkelformad

grusrygg vilken övergår i två mäktiga och parallella åsar. Dessa kan följas ca 500 m varefter de smälter samman och sedan plötsligt upphör. Hela området är skogbevuxet.

Ishult

Efter ett kort avbrott (ca 250 m) fortsätter grusstråket i form av de s k Ishultsåsarna. Dessa är också utbildade som parallellåsar. I söder är de normalt åsformade. Mot norr stiger höjden hos bildningen och nordost Ishult påträffas ett par mindre platåtytor inom det västra stråket. Den östra åsen är lägre. Från Tappan fortsätter de båda åsryggarna åt nordost på ungefär samma nivå. Väst-sydväst om Koltorpet kan man iakttaga upp till fyra parallella åsryggar inom detta förhållandevis smala avsnitt av grusstråket. Strax norr om Koltorpet påträffas i det östra åsstråket en platåyta på nivå 157 m ö h.

Flädemo

Det östra stråket av de s k Flädaåsarna bildar ett oregelbundet åslandskap vilket mot norr övergår i en mindre delatya. I och med detta är det östra åsstråket slut. Det västra stråket är utformat som en åsrygg utsträckt i N-S. Efter en kortare sträcka viker åsen av mot öster för att efter ca 800 m åter böja av mot norr. Här är den utformad som en utsträckt kulle.

Fortsättningen på Flädaåsarna är den s k Flädesmokullen. Denna är en i öst-västlig riktning utsträckt ca 200 m lång rygg. Krönet är utbildat som en mindre delatya vilken når nivån drygt 158 m ö h. Detta innebär att delatytan är den nordligaste som når upp till Baltiska issjöns högsta nivå, vilken inträffade strax före tappningen vid Billingens nordspets för ca 10 000 år sedan. Efter tappningen bildades det s k Flädesmodeltat på nivån 135 m ö h vilket innebär att Baltiska issjön sänktes hela

23 m. Det vidsträckta deltaplanet begränsas i norr om Fläde mossar och i söder och sydost av de tidigare beskrivna Flädaåsarna och Flädesmokullen samt i väster av en serie ändmoränvallar. Delatytan genomsättes av några s k superakvatiska strömrännor vilka är upp till drygt 1 m djupa.

Nordost om Flädesmokullen och Flädesmodeltat fortsätter grusformationen i form av en ås vars krön når upp till en nivå som varierar mellan 135 och 145 m ö h. Detta är tillföreläsen till ovan nämnda deltana. Hela området är skogbevuxet.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ATT OMRÅDETS NATURVÄRDEN SKALL

BIBEHÅLLAS: Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från ingrepp som t ex täkt, bebyggelse och anläggningar.

PLANERING OCH SÄKERSTÄLLANDE:

Länsstyrelsens naturvårdsplan 1983: Motala kommun nr N 66. Naturvärdesklass I.

Motala kommunöversikt 1977:Rn 49 med riktlinjen: Nybyggnad och fastighetsbildning som kan komma att strida mot naturvårdsintressena bör vägras.

Naturvårdsprogram för Motala kommun.

OMRÅDET BERÖR RIKSINTRESSANT KULTURMILJÖ: -

OMRÅDET BERÖR RIKSINTRESSANT FRILUFTSMILJÖ: -

OMRÅDET INGÅR ÄVEN I: -

REFERENSER: Länsstyrelsen i Östergötlands län: Natur- och kulturmiljöer i Östergötland. - Linköping 1983.

Bergsten, K-E: Isälvsfält kring norra Vättern. Akad. avh. - Lund 1943.

Motala kommun: Kommunöversikt. - Motala 1977.

Naturvårdsprogram för Motala kommun.